

OnePage

menetelmä kriittiseen ajatteluun

Jukka Kaisla

2012-2017
v. 2.2

Yhden Sivun menetelmä

Yhden sivun menetelmän tarkoituksena on kehittää *kriittistä ajattelua* ja luoda merkityksellisyyttä oppimiseen. Menetelmä tekee lisäksi turhaksi informaation siirtelyn paikasta toiseen - internetistä suoraan kurssiraportteihin.

Internet on muuttanut merkittävästi kurssitehtävien kirjoittamista. Kurssitehtävän kirjoittaminen aloitetaan yleensä tiedon haulla Googlesta. Kun sopivia sivuja on löytynyt, materiaali siirretään kurssitehtävään. Se missä määrin materiaalia jalostetaan ja jäsennellään käyttötarkoitukseen sopivaksi, riippuu pitkälti opiskelijan motivaatiosta ja osaamisesta. Usein kurssitehtävän sisältöä määrittävät internetistä löydettyjen materiaalien ominaisuudet, vaikka oppimisen kannalta hyödyllisempi käyttö tälle materiaalille olisi tietolähteenä opiskelijan omalle päättelyprosessille. Kun aika ja resurssit ovat rajallisia, juuri opiskelijan oma ajatteluprosessi jää taka-alalle.

Arvelemme oppivamme, vaikka todellisuudessa vain siirtelemme informaatiota paikasta toiseen. Oppiminen ulkoistetaan, kun siitä saatava palkinto, siis arvosana, kuvastaa pikemminkin lähdeaineiston laatua kuin opiskelijan oman päättelyprosessin tulosta. Miksi turhaan käyttää aikaa ja energiaa työlääseen ajatteluun, kun hyviä arvosanoja saa paljon kustannustehokkaamminkin.

Informaation siirtely voisi periaatteessa toimia aivan käteväenä opiskelumetodina, ellei siihen sisältyisi yksi keskeinen ja lopullinen ongelma: *Maailma Ei Arvosta Manuaalista Informaation Siirtelyä!* Organisaatiot eivät kuumeisesti etsi valmistuneita opiskelijoita, jotka osaavat googlata. Ne etsivät sellaisia opiskelijoita, jotka kykenevät informaation jäsentelyyn ja uuden tiedon luomiseen käyttäen osaamista,

jota voimme oppia vain kustannuksia aiheuttavilla ajattelu- ja päättelymenetelmillä.

Olen lukenut kurssitöitä usean vuoden ajan enkä ole välttynyt näkemästä, kuinka ulkokohtaisesti monet opiskelijat suhtautuvat tietoon. Päämääränä on täyttää tyhjiä sivuja teksteillä ja kuvilla, jotta ulkoiset vaatimukset tulisivat täytettyä. Yhden sivun menetelmä tekee tiedon siirtämisen sellaisenaan merkityksettömäksi ja korvaa sen sisällöllisesti palkitsevammalla tavalla luoda omia ideoita ja käyttää omaa päättelyä ja persoonaa kokonaisuudessaan kurssitöiden kirjoittamisessa. Sisäinen palkitsevuus syntyy mielen luonnollisesta olomuodosta uteliaana ja merkityksiä etsivänä toimijana.

Rajoittamalla minkä tahansa aiheen käsittelyn yhteen A4-sivuun opiskelija pääsee toden teolla keskittymään omaan henkilökohtaiseen päättelyyn ja ajatteluun, kun huomio ei kiinnity ulkokohtaisen informaation esittelyyn, jota jo muutenkin on tarjolla internetissä. Opiskelija tarvitsee sivun mittaista tilaa nimenomaan omien päätelmien esittämiseen ja perusteluun eikä tilaa näin ollen jää vähemmän tärkeän informaation kertaamiseen.

Menetelmä tuottaa sekä iloa että haasteita: iloa menetelmä tuottaa, kun opiskelija ottaa koko persoonallisuutensa oppimiskäyttöön ja tuottaa itselleen merkityksellistä ajattelua; haasteelliselta menetelmä tuntuu niistä opiskelijoista, jotka tuntevat olonsa turvattomaksi ja haavoittuvaksi, paljastaahan tämä menetelmä jokaisen kirjoittajan omaa ajatteluprosessia sen kykyineen ja puutteineen. Yhteistä kaikille on, että oppimistulokset ovat laadullisesti parempia ja niillä on pysyvämpi vaikutus mieleemme.

Yhden sivun menetelmä harjoittaa osaamista, joka on sekä harvinaista että tunnetusti arvokasta kautta ihmis-

kunnan historian. Tämä osaaminen toimii *meta*-tasolla tarkoittaen, että hyödyimme sen käytöstä ajasta ja paikasta riippumatta läpi elämämme. Osaaminen harjaannuttaa tiedollisia kykyjämme, mikä puolestaan muuttaa koko käsitystämme sekä itsestämme että ympäröivästä todellisuudesta. Tätä kokonaisuutta kutsutaan *kriittiseksi ajatteluksi*, jonka hallitsemisesta ja soveltamisesta maailma on valmis tarjoamaan merkittäviä palkkioita. Pyrin seuraavassa osassa esittelemään kriittisen ajattelun rakennetta ja toimintaa.

Kriittinen ajattelu

Käsite *kriittinen ajattelu* voi nostaa meissä monenlaisia mielikuvia. Joillekin kriittinen ajattelu saattaa merkitä jotain, jota tulisi välttää, sillä ”kriitikki” tuntuu epämiellyttävältä, etenkin silloin, kun viittaamme ”kriittiseen tai arvostelevaan” arviointiin. Kukaan meistä ei mielellään ole kriittikin kohteena.

Kriittinen ajattelu on kuitenkin oikein ymmärrettynä aivan keskeinen inhimillinen ominaisuutemme, sillä sen avulla opimme ymmärtämään sekä itseämme että ympäristöämme. Paradoksaalisesti, kykenemme kuitenkin halutesamme elämään kohtalaisen helposti ilman yhteyttä kriittiseen ajatteluun, sillä käytämme kaiken aikaa tietoa, jonka ovat luoneet muut ennen meitä käyttäen kriittistä ajattelua.

Kriittisen ajattelun merkitys ja ensisijaisuus nousee esiin aikamme räjähdysmäisesti kasvavassa (epä)informaatiovirrassa, joka hankaloittaa mahdollisuuksiamme jäsentää maailmaa oikein. Meillä on yhä vaikeampaa erotella tosi tietoa epätodesta, tunnistaa syitä ja seurauksia, jne. Tämän vuoksi käsillä oleva tehtävä on sekä kiireinen että tärkeä.

Voimme luokitella kriittisen ajattelun keskeisiä tekijöitä monella eri tavalla. Esittelen tässä yksinkertaisen ja suora- viivaisen luokittelun, joka kiinnittää huomion mieleemme toimintaan. Aiheesta löytyy paljon kirjallisuutta niille, jotka haluavat perehtyä syvemmin kriittisen ajattelun perinteeseen, joka ulottuu pitkälle ihmiskunnan historiaan, antiikin kreikkalaisfilosofeihin lännessä (500 eaa.) sekä buddhalaisiin ajattelijoihin idässä (niin ikään 500 eaa.).

Kriittinen ajattelu liittyy meihin kahdella tavalla: yhtäältä 1) ihmisen sisäisenä *ominaisuutena* ja toisaalta 2) *taito-*

na, jossa voimme harjaantua. Me kaikki hyödyimme harjoittamisesta sillä kriittisen ajattelun tarjoamat hyödyt ovat mittaamattomia eikä sen sovelluksilla ole määrää. Kriittinen ajattelu sisältää tässä 4 tekijää, joihin keskityimme harjoittamisessa:

- ❖ Ajattelun joustavuus ja mielen avoimuus
- ❖ Aiempien käsitysten, uskomusten ja oletusten hylkääminen
- ❖ Luova ajattelu
- ❖ Refleksiivisyys

Joustavuudella viitataan uuden, vastaanotetun informaation hyväksymiseen *potentiaalisena* tietona. Meidän tulee olla samanaikaisesti sekä avoimia että valppaita, mikä tekee harjoittamisesta sekä mielenkiintoista että haastavaa. Uuden informaation hyväksyminen sellaisenaan, ilman tarkastelua johtaisi kritiikittömään ajatteluun ja informaation hylkääminen suoralta kädeltä puolestaan osoittaisi ajattelun jäykkyyttä ja umpimielisyyttä. Meidän tulee siis soveltaa toimivaa tasapainoa näiden välillä ja se edellyttää harjoittamista. Meidän tulee olla valmiita myös hylkäämään virheellisiksi osoittautuvat ennakkokäsityksemme ja ajatuksemme harjoittaen tätä taitoa, jotta opimme milloin ja minkälaisilla syillä käsityksemme on syytä hylätä. Syiden tulisi yleensä olla *uskottavia* ja *luotettavia*, eritoten itsellemme ja toissijaisesti muille.

Informaation tarkastelu puolestaan edellyttää *luovaa ajattelua*. Juuri vastaanotettu informaatio edellyttää tulkin-
taa: meidän tulee sovittaa uudet palaset olemassa olevaan tietorakenteeseemme. Molemmat ovat jossain määrin toisiinsa sopeutuvia, mutta se missä määrin, riippuu jokaisen meidän mieleemme plastisuudesta. Luovuus auttaa meitä spontaanisti yhdistelemään erilaisten elementtien välillä ja luomaan uudenlaisia yhdistelmiä. Ja heti kun tämä on sa-

nottu, sisään marssii *refleksiivisyys* pitämään huolta, ettemme tee mitään aivan pätkähullua (tai moraalitonta). Refleksiivisyyden avulla kykenemme tekemään ajatteluamme ymmärrettäväksi itsellemme. Ilman refleksiivisyyttä emme tietäisi miten ylipäätään opimme asioita ja miten päädyimme ajattelemaan ajatuksia joita ajattelemme. Eläisimme oman elämämme uhrina täysin etäänntyneenä siitä päätöksentekijästä, joka voisimme olla.

On täysin mahdollista elää läpi elämän ilman tarkempaa käsitystä siitä, miten mielemme operoi ajatusten, tunteiden, mielipiteiden, (ennakko)käsitysten ja tiedon maailmassa. Kriittinen ajattelu on *kaksisuuntainen nuoli*; toinen pää osoittaa ulospäin ja toinen sisälle meihin itseemme. Harjoittamalla kriittistä ajattelua emme pelkästään opi kuinka maailma toimii, vaan erityisesti kuinka me toimimme maailmassa. Uutteralla kriittisen ajattelun harjoittamisella opimme tuntemaan omia ajattelumme mekanismeja, mikä puolestaan avaa meille tien itsetuntemukseen ja siitä syntyvään vapauteen. Sen voisi kuvitella olevan meille kaikille jossain määrin arvokasta.

Kurssitehtävät

Tässä osassa pyrin kertomaan kuinka kriittiseen ajatteluun perustuvaa Yhden Sivun menetelmää käytetään kurssitehtävien kirjoittamisen yhteydessä. Aivan ensiksi, kurssitehtävän kirjoittaminen on syytä jakaa kahteen, toisistaan selvästi erillään olevaan työvaiheeseen:

- (1) Tutkimusvaihe
- (2) Raportointivaihe

Nämä kaksi työvaihetta on syytä pitää erillään, sillä ne palvelevat hyvin toisistaan erottuvia päämääriä ja niiden sekoittaminen keskenään synnyttää ongelmia: kiirehtivä kirjoittaja voi yrittää koostaa sivua tutkimusvaiheen ollessa vielä kesken. Hän päätyy liittämään sivuunsa keskeneräisiä tai muiden ajatuksia, joita hän on löytänyt internetistä.

Tutkimusvaihe aloitetaan perehtymällä kurssitehtävän teorioihin ja malleihin, jotka on annettu juuri tätä tarkoitusta varten. Opiskelijan päämääränä on ymmärtää kuinka nämä teoriat ja mallit toimivat ja kuinka ne liittyvät muihin tehtävän ilmiöihin.

Tutkimusvaihe edellyttää laaja-alaista internetin ja tietokantojen käyttöä. Käydessämme läpi aihetta käsitteleviä artikkeleita ja tekstejä, vastaanotamme jatkuvasti uusia ajatuksia ja argumentteja, joita tekstien kirjoittajat tarjoavat. Kuinka tiedämme mihin tarttua ja mitä ajatuksia uskoa?

Mitä vaatimattomampia ovat lähtötietomme, sitä sekavammalta vastaanottamamme tiedot vaikuttavat. Käydessämme läpi erilaisia tietolähteitä kykenemme kuitenkin havaitsemaan teksteissä toistuvia ajatuksia ja muotoja. Jonkinlainen rakenne alkaa muodostua, mutta tämä ei tapahdu

automaattisesti tai ilman ponnistelua. Vertaile kahta vaihtoehtoista asennetta uutta tietoa kohtaan. Ensimmäistä voisi kutsua ”*lyhyen aikavälin kustannussäästöksi*”, sillä sitä noudattava jättää huomioimatta minkä tahansa vastaan tulleen sellaisen tiedon, jota hän ei jo ennalta tunne. Hän toimii näin, sillä se säästää huomattavasti kustannuksia lyhyellä aikavälillä, aiheuttaahan jonkin uuden asian tutkiminen vääjäämättä vaivaa ja vie aikaa.

Toista asennoitumistapaa voidaan kutsua ”*pitkän aikavälin kehittymiseksi*”, sillä tätä noudattava ei pidä lyhyen aikavälin kustannusta lainkaan kustannuksena, vaan sen sijaan *investointina*. Hänen utelias mielensä kerää kaiken aikaa uusia syötteitä ja hänen alati kategorisoiva mielensä uudelleen järjestee aiempaa tietoa. Ajan kuluessa tämä sisäinen tietojärjestelmä korreloi todellisuuden kanssa sellaisella tarkkuudella, johon ei ylletä millään kustannusperustaisella menetelmällä.

Tutkimusvaihe päättyy, kun kirjoittajan mielessä syntyy selväpiirteinen suunnitelma, strategia siitä, mitä haluaa lukijalle sanoa. Kirjoittaja ymmärtää nyt kuinka malli tai teoria toimii ja kuinka sitä voidaan soveltaa käytäntöön.

Tutkimusvaihe on saattanut synnyttää paljon materiaalia ja nyt kirjoittajan tulee harkita huolellisesti, mitä valita raporttiin päättelyn tueksi. Tässä tilanteessa kirjoittajan tulee vastustaa yleistä kiusausta kipata kaikki haalimansa materiaali *lukijan* valittavaksi. Käytettävissä olevan tilan rajaaminen yhteen sivuun kannustaa kirjoittajaa arvioimaan kriittisesti sivulle sisällytettävät asiat. Emme kykene sanomaan kaikkea, mitä aiheesta voi sanoa, joten meillä tulee olla suunnitelma siitä, mitä merkityksellistä haluamme sanoa.

Kriittinen ajattelu noudattaa seuraavia yleisiä periaatteita soveltaessamme sitä taloudellisiin ilmiöihin. Tehtävänä on tyypillisesti soveltaa annettuja teorioita tai malleja johonkin todelliseen kohteeseen ja analysoida sen aiheuttamia tahallisia ja tahattomia vaikutuksia. Analyysissä selvitetään ilmiöiden välisiä *syy-seuraussuhteita*. Kirjoittajan tehtävänä on osoittaa kuinka erilaiset asiat johtavat toisiin ja kuinka teoria toimii käytännössä. Lukija haluaa nähdä kuinka kirjoittajan ajattelu ymmärtää ja erottelee asioita, kuinka se päättelee ja todistelee. Aivan liian harvoin saan lukea yksinkertaista, avointa ja selkeää päättelyä kukaquinkin seuraavaan tapaan: ”Tämä tapahtuu seuraavasta syystä, ...”.

Jokainen opiskelija joutuu käyttämään laajasti tietolähteitä etsiessään kuhunkin osatehtävään liittyvää relevanttia tietoa. Yhden Sivun menetelmä ei tarkoita sitä, että odottaisimme opiskelijan itse keksivän taloustieteen omassa mielikuvituksessaan. Se mitä tällä menetelmällä pyritään ehkäisemään, on toimintatapa, jossa esiteltyjen mallien soveltamisia, siis esimerkkejä kopioidaan suoraan internetistä. Joudumme tietoa etsiessämme kuitenkin googlaamaan laajasti ja monipuolisesti, jotta saisimme käsityksen mallin erilaisista sovelluksista. Googlaaminen yksistään ei aina tuota laadullisesti merkittävää tietoa, vaan joudumme myös käyttämään muita tietolähteitä, kuten kirjaston sähköisiä tietokantoja, jotka sisältävät lukuisia toimitettuja tietokantoja ja artikkeleita.

Kurssiraportin loppuun on tarpeen liittää osatehtävissä käytetyt lähteet yhtenä lähdeluettelona, jolloin luettelointi ei vie tilaa sivun mittaisilta osatehtäviltä. Lähdeviittausten merkitseminen tekstiin tapahtuu niin ikään normaalin standardin mukaisesti, kuten esim. (Kaisla 2012). Syystä tai toisesta lähdemerkintöjen tekeminen tekstiin aiheuttaa

monille opiskelijoille hankaluuksia. Tämä siitäkkin syystä, että juuri tekstiin asetettava merkintä on koko lähdeviittausjärjestelmän keskeisin tarkoitus ja sen tehtävänä on osoittaa viittauksen ominaisuus.

Toisin kuin koulumme raportointiohjeissa todetaan, raportin ulkoasua ja visuaalista kiinnostavuutta voi kurssi-tehtävässä suunnitella vapaasti. Tämä sen vuoksi, että visuaalisuus on eräs keskeinen vaikuttamisen muoto ja sen oppiminen ja hallinta on hyödyllistä. Toinen pieni mutta tärkeä muutoseikka koskee rivin korkeutta. Käytä rivikorkeutta 1 vastoin yleistä raportointiohjetta, jossa rivikorkeus on määritelty 1.5. Tämä siitä yksinkertaisesta syystä, että käytettävissä oleva tila on rajattu yhteen sivuun ja se on syytä käyttää kokonaisuudessaan hyödyksi (lisäksi 1.5 rivikorkeus on jääne kiviajalta, jolloin opettajat raapustelivat merkintöjä rivien väliin).

Luennot ja keskustelut

Lähituntien ja luentojen tarkoituksena on tarjota kriittistä ajattelua ja keskusteluja kulloinkin esillä olevasta teemasta. Kriittinen ajattelu voi yhtäältä olla aktiivista ajatusten ja mielipiteiden vaihtoa osallistujien välillä, toisaalta se voi olla hiljaista ja keskittynyttä opettajan esityksen ja oimien ajatusten seuraamista. Näitä erilaisia variaatioita yhdistävä tekijä on *yhteinen* teema, jonka kehittymistä osallistujat sekä tuottavat että seuraavat.

Luennot ja keskustelut ovat luonteeltaan *yhdessä ajattelua*. Tämä tarkoittaa sitä, että saavumme paikalle ajatellaksemme ja vaihtaaksemme ajatuksia yhdessä. Kriittisen ajattelun harjoittaminen ei onnistu totutuilla menetelmillä: saavutaan luennolle ja avataan kannettava, puhelin on myös mukavasti käden ulottuvilla, kuunnellaan josko luennot on lainkaan hyötyä ja tehdään samalla muita, tärkeämpiä askareita.

Yhdessä ajatteleminen ei *periaatteessa* ole lainkaan hankalaa, se on vain sitä *käytännössä*. Keskittymiskyvyn heikkeneminen on yleisesti tiedossa oleva trendi koulutuksessa. Suosittu lääke tähän on lisätä viihteellisyyttä sellaisten välineiden ja menetelmien avulla, joita opiskelijat muutoinkin kuluttavat, kuten pelit ja päätelaitteet.

Kriittinen ajattelu toimii kuitenkin viihdetekijöiden vastaisesti, sillä mikäli näin ei olisi, kaikki olisivat miljonäärejä. Kriittistä ajattelua harjoitetaan kriittisellä ajattelulla ja juuri tässä taidossa opiskelijat ovat heikoimmillaan. Jos et ole koskaan kokenut miltä tuntuu aidosti *itsenäinen* ajattelu, *itsesi* pitäminen ajattelutoiminnan keskeisimpänä lähteenä, on kovin vaikea osata kuvitella, miltä sellainen saattaisi tuntua. Opiskelijoita on kovin vaikea moittia tämän taidon

puutteesta, sillä heille olisi jo koulussa pitänyt harjaannuttaa tätä: Euroopan Unioni on vuonna 2006 asettanut kriittisen ajattelun oppimisen keskiöön. Tästä huolimatta korkeakoulut kouluttavat poliittisesti korrekteja *seuraajia* itsenäisten ajattelijoiden sijaan. Kuinka tiedän näin olevan? Olen tavannut lukemattomia opiskelijoita korkeakouluissa ja korkeakouluista ympäri maailman ja jos jotakin yhteistä heiltä puuttuu, se on itsenäinen ja luotettava ajattelu.

Mikä voisi selittää tämän systemaattisen puutteen juuri siinä ydinosaamisessa, jota meidän tulisi hallita? Vastaus piilee konventioissa, joita seuraamme. Monilla opettajilla ei itsellään ole kokemusta kriittisestä ajattelusta, sillä he ovat käyneet läpi saman ”kotouttamisen”, jota he nyt tarjoavat omille opiskelijoilleen: oppiminen on faktojen keräämistä kirjoista ja muualta sekä niiden muistamista.

Kriittisessä ajattelussa opiskelija johtaa omaa oppimistaan ja ohjaajan rooli on ohjata aiheita tarkoituksenmukaiseen suuntaan. Tällaisessa maailmassa oppiminen ei ole sitä, että opettaja kertoo miten asiat ovat ja mikä on ”oikea” ratkaisu. Oppiminen edellyttää näin ollen riittävää *itsenäisyyttä* ja *rohkeutta* etsiä itselle uudenlaisia ajatus- ja ratkaisumalleja. Soveltamisalueet ja ratkaisut vaihtelevat opiskelijasta toiseen, mutta oleellista on tarkastella kuinka päädymme meidän *omaan* päätelmäämme, kuinka perustellemme ja johtopäättelemme syy-seuraussuhteita. Tavoitteena on osoittaa ajatuspolku, jota seuraamalla kuka tahansa voi löytää realistisia selityksiä ja perusteluita. Olemme väkisinikin murtamattomassa keskinäisessä riippuvuussuhteessa keskenämme, mutta ainoa, joka kykenee tekemään tämän maailman jollakin tavalla ymmärrettäväksi itsellemme on *oma kriittinen ajattelumme*.

Arviointi

Koska kriittinen ajattelu on metakognitiivinen taito, arvioinnissa kiinnitetään huomiota osaamisiin, joita kriittinen ajattelu harjaannuttaa. Seuraavassa on luettelo keskeisistä arvioinnin kohteista Yhden Sivun menetelmässä:

1. Tehtävän päämäärän ymmärtäminen
2. Syy-seuraussuhteiden tunnistaminen
3. Todisteiden osoittaminen
4. Päätteilyn luotettavuus
5. Johtopäätteilyn ja ajattelun itsenäisyys
6. Kyky muodostaa johdonmukainen sivu

Menetelmä asettaa joitakin vaatimuksia kurssitehtävien suunnittelussa. Tehtävät ovat avoimia siinä merkityksessä, ettei tarkoituksena ole edetä kohti ennalta määriteltyä, ohjaajan asettamaa päämäärää. Perinteinen oppimisen kohde liittyy faktojen keräämiseen ja niiden *muistamiseen*, kun taas kriittinen ajattelu painottaa todellisuuden *ymmärtämistä*. Tämän vuoksi kriittisen ajattelun arvioinnissa kohteena on ajatteluprosessi *itsessään* yksittäisten ajattelun kohteiden sijaan. Tämä soveltuu hyvin talouden tarkasteluun, joka on historiallisesti kärsinyt tietoon tai tietämiseen liittyvästä luonnontieteiden imitoinnista (*pretence of knowledge*).

Usein vastattua

Mistä tietää, että on soveltamassa *Yhden sivun menetelmää* oikein?

1. Älä esittele ainoastaan toisten ajatuksia (kirjoista, artikkeleista, internetistä, jne.)
2. Älä ryhdy rakentamaan sivuasi ennen kuin tutkimusvaihe on päätöksessään ja ajatuksesi on selkeä; kerää ideoita ja käsitteitä, ja kokeile erilaisia ajatuksia ennen kuin ryhdyt kirjoittamaan sivuasi.
3. Älä kirjoita sivuasi ennen kuin tiedät mitä tarkalleen ottaen haluat sanoa.
4. Jos et vielä tiedä mitä haluat sanoa, se osoittaa ettet vielä tunne riittävän hyvin aiheetta, joten jatka tietojen hankkimista ja jäsentelyä.
5. Käsitellessäsi aiheetta saavut tilanteeseen, jossa kykenet yhdistelemään ideoita ja käsitteitä luontevasti ja ymmärrät mistä tehtävässä on kyse; tämä edellyttää toki ponnistelua.
6. Nyt on oikea hetki koota ideat yhteen ja kirjoittaa jäsennelty sivu.
7. Älä yritä mahduttaa sivulle kaikkia mahdollisia ajatuksia ja ideoita, joita sinulla saattaa aiheeseen liittyen olla; se ei ole harjoituksen päämääränä.
8. Ajattele sivua tilana, jonka puitteissa sanot vain sen, mikä on mielestäsi todella tähdellistä ja merkityksellistä.
9. Lukijasi on hyvin perehtynyt aiheeseen ja voit luottaa tämän käsityskykyyn.
10. Tavoittele ajattelusi kehittämistä ja käytä tyhjää sivua osoittamaan osaamisesi lukijalle.

11. Käytä ikiaikaista *kriittisen ajattelun* menetelmää läpi koko harjoituksen.
12. Älä hyväksy informaatiota tiedoksi ilman analyyttistä tarkastelua; kohdista erityisesti tutkiskelu omia käsityksiäsi ja ajatusprosessejasi kohti. Mitä voit todella sanoa tietäväsi ja miten olet tämän tiedon tullut tietämään?
13. Kun todella sisimmässäsi *tunnet* tietäväsi, silloin tietosi on sinun.
14. Ole arvostavin ja haastavin kriitikko omia käsityksiäsi kohtaan.
15. Ja muista, kriittinen ajattelu ei tähtää täydellisyyteen, vaan *avautumiseen* uusien kysymysten edessä.

Jukka Kaisla

Aiheesta lisää osoitteessa:

<http://jukkakaisla.fi>